European Commission against Racism and Intolerance
Commission européenne contre le racisme et l'intolérance

CRI(2011)37
Version serbe
Serbian version

ПРЕПОРУКА EKRN О ОПШТОЈ ПОЛИТИЦИ БР. 13

О БОРБИ ПРОТИВ АНТИЦИГАНИЗМА И ДИСКРИМИНАЦИЈЕ РОМА

УСВОЈЕНА 24. ЈУНА 2011. ГОДИНЕ

Стразбур, септембар 2011.

COUNCIL OF EUROPE CONSEIL DE L'EUROPE

Издавач
Европска комисија против расизма и нетолеранције (EKRN)
Савет Европе – 2011. године
Штампано у Стразбуру

Европска комисија против расизма и нетолеранције (EKRN)

Имајући у виду Европску конвенцију о људским правима;

Имајући у виду Препоруку ЦМ/Рец(2009)4 Комитета министара државама чланицама о образовању Рома и *Путника* у Европи (усвојену 17. јуна 2009. године);

Имајући у виду Препоруку ЦМ/Рец(2008)5 Комитета министара државама чланицама о политикама у односу на Роме и *Путнике* у Европи (усвојену 17. јуна 2009. године);

Имајући у виду Препоруку Рец(2006)10 Комитета министара државама чланицама о бољем приступу здравственој заштити Рома и *Путника* у Европи (усвојену 12. јула 2006. године);

Имајући у виду Препоруку Рец(2005)4 Комитета министара државама чланицама о побољшању услова становања Рома и *Путника* у Европи (усвојену 23. фебруара 2005. године);

Имајући у виду Препоруку Рец(2004)14 Комитета министара државама чланицама о кретању и таборовању *Путника* у Европи (усвојену 1. децембра 2004. године);

Имајући у виду Препоруку Рец(2001)17 Комитета министара државама чланицама о побољшању економске ситуације и запошљавања Рома/Цигана и *Путника* у Европи (усвојену 27. новембра 2001. године);

Имајући у виду рад Комитета експерата о Ромима и *Путницима* (МГ-С-РОМ-);

Узимајући у обзир рад Европског комитета за социјална права;

Имајући у виду рад Саветодавног комитета о Оквирној конвенцији за заштиту националних мањина;

Подсећајући на Препоруку EKRN о општој политици бр. 3 о борби против расизма и нетолеранције против Рома/Цигана, чији је циљ да помогне државама чланицама да предузму ефикасне мере против дискриминације коју они доживљавају;

Подсећајући на Препоруку EKRN о општој политици бр. 10 о борби против расизма и расне дискриминације у школи и кроз образовање и на Препоруку о општој политици бр. 11 о борби против расизма и расне дискриминације у раду полиције;

Истичући да је у својим извештајима за сваку појединачну земљу EKRN веома дуги низ година редовно препоручивала државама чланицама да предузму мере за борбу против предрасуда, дискриминације, насиља и социјалног искључивања које доживљавају Роми и да ромском идентитету дају реалне шансе за даље постојање;

Истичући да је током више година Европски суд за људска права развио судску праксу у вези са дискриминацијом коју Роми доживљавају у разним областима и да их посматра као посебно угрожену и рањиву мањину, којој је стога потребна посебна пажња;

Подсећајући да је антициганизам посебан облик расизма, идеологија заснована на расној супериорности, облик дехуманизације и институционалног расизма потхрањиваног историјском дискриминацијом, која се, између осталог, испољава кроз насиље, говор мржње, експлоатацију, стигматизацију и најочигледнији облик дискриминације;

Истичући да је антициганизам посебно тврдокоран, насилан, хроничан и уобичајен облик расизма, и уверена у потребу борбе против те појаве на свим нивоима и свим средствима;

Подсећајући да се дискриминација Рома углавном заснива на њиховом етничком пореклу и начину живота;

Дубоко забринута због све већег броја аката насиља почињених над великим бројем Рома и због исувише честог некажњавања криваца;

Подсећајући да се очување посебног идентитета појединих ромских заједница за који њихови чланови остају везани налази под ударом како економског развоја тако и неуспелих покушаја интеграције;

Констатујући да се многим ромским грађанима Европске уније остваривање њиховог права на слободно кретање отежава административним препрекама и да су они жртве нетолеранције и насилничких поступака;

Признајући, међутим, да су многе државе чланице усвојиле политике чији је циљ, с једне стране, побољшање положаја Рома у областима као што су образовање, запошљавање, становање, здравство и култура, а с друге стране, борба против дискриминације коју Роми доживљавају, и на тај начин признајући постојање политичке воље да се решавају проблеми са којима се Роми суочавају;

С обзиром на то да локалне и регионалне власти играју посебно важну улогу у борби против антициганизма;

Свесни, штавише, бројних иницијатива Савета Европе, укључујући и иницијативе Комесара за људска права/Уједињених нација, ОЕБС-а и Европске уније за унапређење положаја Рома, а узимајући у обзир резултате мерене таквим иницијативама;

Увиђајући да је, упркос свему, положај Рома у већини држава чланица и даље алармантан и да знаци антициганизма стално расту и погоршавају се;

Констатујући са забринутошћу да политички говор у многим државама чланицама има тенденцију да стигматизује Роме и подстиче мржњу према њима;

Увиђајуући са забринутошћу да јавно мњење у многим државама чланицама остаје отворено непријатељски расположено према Ромима;

Констатујући са забринутошћу да поједини медији преносе негативну слику о Ромима;

Истичући да мере борбе против антициганизма, да би биле делотворне, захтевају довољно људских и финансијских ресурса;

Имајући у виду да мере за помоћ очувању ромског идентитета представљају један од инструмената борбе против антициганизма;

Свесни да свака политика чији је циљ побољшање положаја Рома захтева не само дугорочна улагања већ и јасну политичку вољу и учешће самих Рома, као и цивилног друштва у целини;

Наглашавајући да је неопходно да ромска заједница схвати улогу коју она сама мора да обавља у борби против антициганизма;

Подсећајући да Европа из своје историје црпе дужност сећања, будности и отпора порасту појава расизма, ксенофобије, антисемитизма и нетолеранције;

Подсећајући да је борба против расизма, ксенофобије, антисемитизма и нетолеранције саставни део заштите и унапређења општих и недељивих људских права, заступајући права сваког људског бића без икакве разлике;

Такође увиђајући да тврдокорне предрасуде против Рома доводе до дискриминације против њих у многим областима друштвеног и економског живота и да дају знатан подстрек процесу социјалног искључивања који погађа Роме;

Као и

наводећи да у овој препоруци,израз „Роми“ обухвата не само Роме већ и Синте, Калије, Ашкалије, „Египћане“, Мануше и сродне групе становништва у Европи, заједно са *Путницима*, како би се обухватила велика разноврсност дотичних група;

Препоручује владама држава чланица:

1. **да ако то до сада нису учиниле, ратификују Протокол бр. 12 уз Европску конвенцију о људским правима, као и Оквирну конвенцију за заштиту националних мањина;**

2. **да примењују, у складу са националним планом, свеобухватан мултидисциплинарни приступ питањима везаним за Роме, укључујући њихове представнике у осмишљавање, формулисање, спровођење и оцењивање политика које се тичу њих;**

3. **да унапређују међусобно поверење између Рома и органа власти, нарочито обучавајући медијаторе, између осталог, из редова ромске заједнице;**

4. **да се боре против антициганизма у области образовања, и да, сходно томе:**

   a. дају висок приоритет примени Препоруке EKRN о општој политици бр. 10 о борби против расизма и расне дискриминације у школи и кроз образовање;

   b. предузимају мере за спречавање и борбу против стереотипа, предрасуда и дискриминације које ромска деца доживљавају у школама тако што ће код родитеља неромске деце подизати свест о томе и посебно обучавати наставнике за интеркултурално образовање;

   c. укључују наставу о геноциду над Ромима („Параимос“) у школске програме;

   d. предузимају хитне мере, укључујући правне и политичке, како би се прекинула сегрегација у школи којој су изложена ромска деца и како би се она интегрисала у школе које похађају ученици из већинског становништва;

   e. укину сувише често слање ромске деце у специјалне школе, водећи рачуна да ромски ученици који немају менталне поремећаје буду поштеђени такве праксе, а да они који су већ послати у специјалне школе буду брзо уписани у редовне школе;

   f. боре се, путем санкција, против малтретирања ромских ученика у школи;

   g. предузимају све одговарајуће мере за борбу против одсуствовања из школе и напуштања школе међу ромском децом;

   h. спроводе акције у циљу повећања свести ромских родитеља о значају вртића, спречавања напуштања школе и давања приоритета образовању своје деце;

   i. елиминишу све финансијске и административне препреке за приступ ромске деце образовању;

   j. обезбеде да свако ромско дете има истински приступ предшколским установама;

   k. регрутују школске медијаторе, укључујући и медијаторе из редова Рома, како би обезбедиле везу између школе и ромских родитеља;

l. обезбеде да се велики број Рома укључи у наставничку професију како би помогли интеграцију ромске деце у школе;

m. обезбеде припремну и допунску наставу на званичном језику/језицима ромским ученицима којима је она потребна;

n. на захтев родитеља, понуде ромским ученицима наставу на матерњем језику;

o. предузимају мере да обезбеде континуирано школовање за децу из путујућих заједница;

p. олакшају приступ доживотном образовању за одрасле Роме који то желе;

q. обезбеде да школски уџбеници не преносе стереотипе о Ромима и да садрже информације о ромском језику, култури и историји и прикажу доприносе Рома друштву;

r. обезбеде да се случајеви дискриминације Рома у области образовања кривично гоне и кажњавају;

5. да се боре против антициганизма у запошљавању и да, сходно томе:

a. обезбеде да национално законодавство пружа стварну заштиту од дискриминације у запошљавању и да се то заиста спроводи;

b. у ту сврху, пружају адекватну обуку државним службеницима;

c. предузимају позитивне мере за Роме у погледу запошљавања, посебно кад је реч о запошљавању и стручној обуци;

d. промовишу запошљавање Рома на свим нивоима јавног сектора;

e. предузимају мере да искорене дискриминацију према Ромима у погледу запошљавања и напретка у каријери;

f. помажу Ромима који су били жртве дискриминације приликом запошљавања да остваре своја права пред одговарајућим грађанско-правним или управним телима;

g. спроводе информативне и едукативне кампање у приватном и јавном сектору како би меродавно законодавство постало познато и како би унапредили његову примену у погледу Рома;

h. уклањају препреке, укључујући и оне бирократске, обављању традиционалних заната;

i. изналазе, у сарадњи са Ромима, алтернативе ишчезлим занатима којима су се они традиционално бавили, нпр. нудећи им повољне кредите да покрену сопствени бизнис и/или предлажући пореске олакшице;

j. обезбеде да се случајеви дискриминације Рома у области запошљавања кривично гоне и кажњавају;

6. да се боре против антициганизма у погледу становања и права на поштовање дома и да, сходно томе:

a. омогуће Ромима приступ пристојним условима становања;

b. боре се против де факто или присилне сегрегације у погледу становања;

c. старају се да обезбеђивање нових објеката социјалног становања за Роме доприноси њиховој интеграцији и да их не одржава у стању сегрегације;

d. обезбеде да Роми не буду исељавани без упозорења и без могућности за поновно смештање у пристојне стамбене објекте;

e. предузимају кораке да се легализује окупација ромских локација или стамбених објеката изграђених у супротности са урбанистичким прописима након што су јавне власти толерисале такву ситуацију током дужег временског периода;

f. промовишу суживот и узајамно разумевање између људи из различитих култура у насељима у којима живе и Роми и не-Роми;

g. боре се против предрасуда и стереотипа везаних за Роме и *Путнике* у погледу приступа становању;

h. боре се против свих аката дискриминације Рома у погледу становања, посебно се старајући да се закони, укључујући и антидискриминационе законе, прописно примењују;

i. предузимају делотворне мере против одбијања да се Роми уведу у регистар становника када желе да се населе трајно или привремено;

j. обезбеде да прописи везани за просторно планирање систематски не ометају традиционални живот *Путника*;

k. обезбеде да одговарајућа подручја таборовања, било за стално занимање или за потребе транзита, буду на располагању *Путницима* у довољном броју на одговарајућим локацијама са адекватно обезбеђеним службама;

l. подстичу договоре између свих локалних актера и *Путника* о утврђивањеу локације подручја за таборовање која су намењена за њих;

m. обезбеде да се случајеви дискриминације Рома у области становања кривично гоне и кажњавају;

7. да се боре против антициганизма у здравству и да, сходно томе:

a. предузимају мере да обезбеде једнак приступ свакој квалитетној здравственој заштити за Роме;

b. регрутују здравствене медијаторе, посебно из ромске заједнице како би се обезбедила веза између здравственог особља и руководилаца и Рома;

c. предузимају позитивне мере како би обезбедили да никакве финансијске или административне препреке не ометају приступ Рома здравственој заштити и лечењу;

d. обезбеде обуку за здравствене раднике у циљу борбе против стереотипа, предрасуда и дискриминације усмерених против Рома;

e. обезбеде да се акти дискриминације Рома у здравственом сектору кривично гоне и кажњавају;

f. изричито забрањују сваку праксу присилне стерилизације ромских жена;

g. спречавају и боре се против сваке сегрегације у болницама, а посебно у породилиштима;

8. да се боре против расистичког насиља и кривичних дела против Рома и да, сходно томе:

a. обрате посебну пажњу на реализацију Препоруке EKRN о општој политици бр. 11 о борби против расизма и расне дискриминације у раду полиције, а посебно њеног поглавља III о улози полиције у борби против расистичких кривичних дела и у праћењу расистичких инцидената;

b. успоставе свеобухватан систем за евидентирање аката насиља против Рома;

c. предузимају кораке да охрабре ромске жртве расистичког насиља и расистичких кривичних дела да подносе жалбе, нарочито тако што ће их упознавати са постојањем одговарајућих тела и што ће обезбеђивати да, ако буде потребно, добију неопходну помоћ;

d. обезбеде специјалну обуку за полицију, тужилаштво и судије у вези са законима којима се кажњавају кривична дела расизма и њиховом применом кад је реч о ромским жртвама;

e. обезбеде да полиција и органи гоњења спроводе потребне истраге кривичних дела расизма и аката насиља против Рома тако што неће допустити да кривци пролазе некажњено;

9. да се боре против појава антициганизма које би могле да потекну од полиције и, да сходно томе:

a. обрате посебну пажњу на спровођење Препоруке EKRN о општој политици бр. 11 о борби против расизма и расне дискриминације у раду полиције;

b. подстичу Роме који су жртве злоупотребе од стране полиције да подносе жалбе, нудећи им неопходну подршку;

c. обезбеде да се спроводе истраге тамо где постоје тврдње о недоличном понашању полиције према Ромима и да починиоци буду кривично гоњени и кажњени;

d. обучавају полицију у области људских права и меродавних закона, посебно у циљу побољшања њиховог односа са ромским заједницама;

e. подижу свест припадника полиције о проблемима са којима се суочавају Роми и обезбеде им обуку о проблемима који погађају Роме, а нарочито о насиљу и кривичним делима расизма, како би боље спречили те појаве и борили се против њих;

f. предузимају мере за веће запошљавање Рома у полицији спровођењем информативних кампања са тим циљем у ромским заједницама;

g. обезбеде да Роми имају једнаке могућности за напредак у каријери у полицији;

h. регрутују и обуче адекватан број медијатора, посебно из ромске популације како би се обезбедила веза између Рома и полиције;

i. обезбеде, у складу са ставом 10 Препоруке EKRN о општој политици бр. 11, стварање независног тела за испитивање жалби против полиције, нарочито жалби које су поднели Роми;

10. да се боре против антициганизма који с испољава у медијима, уз уважавање начела њихове уређивачке независности, и да, сходно томе:

a. обезбеде да се закони заиста примењују на оне медије који подстичу дискриминацију, мржњу или насиље према Ромима;

b. подстичу медије да не помињу етничко порекло лица наведених у чланцима или извештајима када то није неопходно за добро разумевање догађаја;

c. подстичу медије да усвоје кодекс понашања за спречавање, између осталог, сваког изношења података којим се шире предрасуде или које може подстицати дискриминацију, мржњу или насиље против Рома;

d. подстичу медије да се уздржавају од емитовања било каквих информација које би могле да потхрањују дискриминацију и нетолеранцију према Ромима;

e. подржавају све иницијативе покренуте да би се медијским посленицима и њиховим организацијама предочиле опасности од антициганизма;

f. подстичу стручна тела у медијима да новинарима нуде посебну обуку о питањима која се односе на Роме и антициганизам;

g. промовишу учешће Рома у медијском сектору уопште предузимањем корака у циљу регрутовања и обуке новинара и водитеља из ромских заједница;

11. да се боре против антициганизма у погледу приступа местима отвореним за јавност и да, сходно томе:

a. обезбеде да се антидискриминациони закони примењују на власнике или лица задужена за места отворена за јавност који не дозвољавају улазак Ромима;

b. предузимање мера за подстицање приватних фирми за безбедност да подижу свест свог особља и да их обучавају како би се избегао сваки дискриминаторски однос и понашање према Ромима;

12. да се боре против антициганизма у погледу приступа јавним службама и да, сходно томе:

a. обезбеде да Роми имају приступ социјалним давањима под истим условима као и остало становништво и да се, ако је потребно, примењују закони против дискриминације;

b. обезбеде да ромске заједнице концентрисане у појединим деловима града или селима не буду у неповољном положају у погледу јавних услуга као што су снабдевање водом, канализација, струја, уклањање отпада, превоз, приступ систему путева и одржавање путева;

c. нуде обуку државним службеницима у спречавању расизма и дискриминације Рома у меродавном законодавству;

d. подстичу Роме да подносе жалбе у случајевима где сматрају да су били жртве дискриминације од стране државних службеника;

e. кривично гоне и кажњавају државне службенике због вршења дискриминације према Ромима;

f. обезбеде да Роми уживају исту врсту и квалитет услуга као и остало становништво;

13. да се боре против антициганизма у приступу добрима и услугама, поготово у секторима банкарства и осигурања;

14. како би се боље измерили проблеми са циљем делотворније борбе против њих и да би се усвојиле мере које треба предузети, да прикупљају статистичке податке о Ромима, нарочито у областима образовања, запошљавања, становања и здравства, обезбеђујући поштовање начела поверљивости, добровољне самоидентификације и информисаног пристанка;

15. да осуде сваки јавни говор којим се јавно изазива непосредна или посредна дискриминација, мржња или насиље против Рома;

16. да подстичу систем праћења испољавања антициганизма на интернету и обезбеде ефикасно кривично гоњење следећи и примењујући начела изложена у Додатном протоколу уз Конвенцију о високотехнолошком криминалу, који се односи на инкриминацију дела расистичке и ксенофобичне природе извршених преко рачунарских система;

17. да у принципу обезбеде, у циљу борбе против антициганизма и дискриминације Рома:

a. да име које се званично користи за различите ромске заједнице буде име по коме дата заједница жели да буде позната;

b. унапређење и заштиту ромске културе, неговање знања осталог становништва о ромским заједницама, као и унапређење интеркултуралног дијалога;

c. унапређење положаја Ромкиња и њихових права, као и борбу против вишеструке дискриминације са којом се могу суочити;

d. да сва ромска деца буду регистрована по рођењу;

e. да се свим Ромима издају лична документа;

f. да закони везани за држављанство не буду дискриминаторски према Ромима;

g. држављанство за Роме да би се спречили сви случајеви апатридности;

h. да закони о слободи кретања људи и њихово спровођење не буду дискриминаторски према Ромима;

i. адекватну политичку заступљеност која омогућава Ромима да се чује њихов глас;

j. приступ правној помоћи за Роме како би могли да остварују своја права у свим могућим ситуацијама;

k. промоцију спорта у мери у којој се тиме подстиче поштовање различитости и олакшава интеграција Рома.